gestelde in de noot aan de voet van die bijlage, moet aldus worden uitgelegd dat het „Bömergetal" van geraffineerde varkensreuzel uitsluitend moet worden bepaald volgens de in genoemde bijlage bedoelde methode, vastgesteld door de International Organization for Standardization.

3. Ter zake van de toekenning van restituties bij uitvoer in de sector varkensvlees staat het, onverminderd de naleving van de in de Gemeenschapsvoorschriften gestelde voorwaarden inzake het tijdstip en de wijze van controle, alleen aan de nationale rechter de bewijskracht ener in een afzonderlijk geval uitgevoerde controle te beoordelen.

4. De gemeenschappelijke ordeningen van de landbouwmarkten kunnen slechts werken, indien de desbetreffende bepalingen in alle Lid-Staten op uniforme wijze worden toegepast.

In de zaak 26-72

betreffende een verzoek aan het Hof krachtens artikel 177 EEG-Verdrag van het College van Beroep voor het bedrijfsleven, in het aldaar aanhangig geding tussen

NV Vereenigde Oliefabrieken, voorheen H. Spits & Zn. en H. de Haan & Zn., gevestigd te Rotterdam,

en

Produktschap voor margarine, vetten en oliën, te 's-Gravenhage,

om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van verordening nr. 2403/69 der Commissie van 1 december 1969 houdende bijzondere voorwaarden voor de toekenning van restituties bij de uitvoer van bepaalde produkten van de sector varkensvlees, en van verordening nr. 1041/67 der Commissie van 21 december 1967 houdende uitvoeringsbepalingen inzake de verlening van restituties bij de uitvoer van produkten waarvoor een stelsel van gemeenschappelijke prijzen geldt,

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, R. Monaco en P. Pescatore (rapporteur), Kamerpresidenten, A. M. Donner en J. Mertens de Wilmars, Rechters,

Advocaat-Generaal: H. Mayras
Griffier: A. Van Houtte

het navolgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

I — Feiten en procesverloop

Overwegende dat de aan het geding ten grondslag liggende feiten en het procesverloop kunnen worden samengevat als volgt:

Ingevolge artikel 1, lid 1, en artikel 15 van verordening nr. 121/67 van de Raad van 13 juni 1967 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector varkensvlees (PB blz. 2283) kan een restitutie, gelijk aan het verschil tussen de noteringen of prijzen op de wereldmarkt en de prijzen van de Gemeenschap, worden verleend bij uitvoer naar derde landen van de in deze verordening genoemde produkten, met name reuzel en ander geperst of gesmolten varkensvet (post 15.01 A van het gemeenschappelijk douanetarief).

De bepalingen inzake de restitutieverlening bij uitvoer van de in verordening nr. 121/67 bedoelde produkten zijn neergelegd in verordening nr. 177/67 van de Raad van 27 juni 1967 houdende algemene voorschriften betreffende de toekenning van restituties bij de uitvoer en criteria voor het bepalen van het restitutiebedrag in de sector varkensvlees (PB blz. 2614).

Volgens artikel 1, lid 1, van verordening nr. 1041/67 der Commissie van 21 december 1967, houdende uitvoeringsbepalingen inzake de verlening van restituties bij de uitvoer van produkten waarvoor een stelsel van gemeenschappelijke prijzen geldt (PB 1967 nr. 314, blz. 9), is voor de bepaling van het bedrag der restitutie de dag van uitvoer die waarop de douanedienst het document in ontvangst neemt, waarbij de declarant zijn voornemen te kennen geeft te willen uitvoeren met toekenning van een restitutie.

Volgens lid 2 van dit artikel wordt het in ontvangst nemen van dit document aangemerkt als het vervullen van de douaneformaliteiten bij uitvoer.

Volgens lid 3 is voor de vaststelling van de hoeveelheid, de aard en de kenmerken van het uitgevoerde produkt de dag beslissend, waarop de douaneformaliteiten worden vervuld.

In verordening nr. 2403/69 van 1 december 1969 houdende bijzondere voorwaarden vóór de toekenning van restituties bij de uitvoer van bepaalde produkten van de sector varkensvlees (PB nr. L 303, blz. 6), heeft de Commissie aanvullende voorwaarden voorgeschreven om de restitutieverlening te beperken tot die produkten die, in de vorm waarin zij worden uitgevoerd, ten aanzien van hun samenstelling, vervaardiging en presentatie aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen.

Luidens artikel 1, lid 1, dezer verordening wordt, onverlet de andere bepalingen volgens gemeenschappelijke regelingen en inzonderheid van verordening nr. 1041/67, de restitutie alleen verleend,

a) indien de produkten aan de in bijlage I vermelde voorwaarden voldoen, en

b) indien de exporteur dit feit bij het vervullen van de douaneformaliteiten in de zin van artikel 1, lid 2, van verordening nr. 1041/67 schriftelijk bevestigt.

Voor de produkten van postonderverdeling 15.01 A II a (reuzel en ander geperst of gesmolten varkensvet voor de vervaardiging van voedingsprodukten) noemt bijlage I van verordening nr. 2403/69 met name als voorwaarde een Bömergetal van ten minste 73.

In artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69 is nader voorgeschreven dat de controle op de naleving van de in artikel 1 genoemde voorwaarden steekproefsgewijs geschiedt door

a) een organoleptische keuring en

b) een fysisch en chemisch onderzoek, met toepassing van de in bijlage II omschreven werkwijzen.

Ingevolge deze bijlage II zijn de werkwijzen voor het onderzoek die, welke in gebruik zijn bij de inwerkingtreding der verordening, en moet het Bömergetal worden bepaald met de ether- of de acetonmethode (bron: ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73).

Op 18 juni 1970 heeft de Handelmaatschappij Stern en Spierenburg NV gevestigd te Rotterdam, dochteronderneming van NV Vereenigde Oliefabrieken, een partij van 100 698 kg netto geraffineerde varkensreuzel, verpakt in 6 000 blikken, ten uitvoer aangegeven. Op het uitvoerformulier had zij vermeld: „Geraffineerde reuzel — Restitutie landbouwheffing — Tariefpost 15.01 A II a — Voldoet aan de in bijlage I van verordening (EEG) nr. 2403/69 vermelde kwaliteitseisen".

De goederen hebben het geografisch grondgebied van Nederland verlaten op 10 juli 1970 met bestemming Bolivia.

Bij het vullen der blikken had het Rijkstoezicht op de bereiding van eetbaar vet doorlopend tapmonsters van het in één charge vervaardigde produkt genomen en vervolgens een uit de tapmonsters samengesteld gemiddeld monster door het Centraal instituut voor voedingsonderzoek te Zeist op het Bömergetal laten onderzoeken volgens de ethermethode als voorgeschreven door de Nederlandse farmacopee (Nederlandse norm 1046 III/X). Daarbij werd een getal van 74,3 vastgesteld.

Op 18 juni 1970, de datum van aangifte ten uitvoer, hebben ambtenaren van de douanedienst een monster, bestaande uit twee blikken, van de betrokken partij genomen, dat door het Rijkszuivelstation te Leiden is geanalyseerd. Een eerste analyse leverde een Bömergetal van 72,2 en een tweede analyse een getal van 72,5 op.

De NV Vereenigde Oliefabrieken heeft bij brieven van 5 oktober en 27 november 1970 het Produktschap voor margarine, vetten en oliën verzocht tot uitbetaling van de restitutie over te gaan.

Bij besluit van 17 december 1970, dat na bezwaren van de NV Vereenigde Oliefabrieken op 21 en 29 december 1970 en 6 januari 1971 werd gehandhaafd bij besluit van 2 februari 1971, heeft het Produktschap uitkering van de restitutie geweigerd op grond dat het Bömergetal 72,5 was en het produkt dus niet voldeed aan de voorwaarde volgens bijlage I van verordening nr. 2403/69, welke een Bömergetal van ten minste 73 eist.

De zaak werd bij op 1 maart 1971 ingediend verzoekschrift aanhangig gemaakt bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven.

Bij uitspraak van 9 mei 1972 besloot het College het geding te schorsen, totdat het Hof van Justitie bij wijze van prejudiciële beslissing uitspraak zal hebben gedaan over de navolgende vragen:

1. Moet artikel 2 van verordening nr. 2403/69, gelezen in verband met artikel 1 van verordening nr. 1041/67 en eventueel in verband met andere bepalingen van Gemeenschapsrecht, aldus worden uitgelegd, dat een controle als in dat artikel 2 bedoeld, uitsluitend mag worden verricht middels monsters, genomen op de dag, bedoeld in artikel 1 van verordening nr. 1041/67, dan wel mag naar een juiste uitlegging van dat artikel 2 een controle als daar bedoeld, ook worden verricht middels monsters, die enige tijd vóór evenbedoelde dag zijn genomen?
2. Moet artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69, juncto het in de bijlage II bij die verordening onder punt 1 gestelde, gelezen in verband met het gestelde in de noot aan de voet van die bijlage, aldus worden uitgelegd, dat ter bepaling van het Bömergetal van geraffineerde varkensreuzel moet worden toegepast de methode, die onder dat punt 1 is aangeduid als: ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73?
3. Kan naar een juiste uitlegging van artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69 voor een steekproefsgewijze controle, in de zin van dat artikellid, op het Bömergetal van een partij geraffineerde varkensreuzel met een nettogewicht van 100 698 kg, verpakt in 6 000 blikken, met het onderzoeken van 2 blikken worden volstaan?

4. Moet artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69 aldus worden uitgelegd, dat ter beantwoording van de vraag of aan de voorwaarde inzake het Bömergetal is voldaan, uitsluitend in acht mag worden genomen het resultaat van een onderzoek, dat berust op een steekproefsgewijze controle als daar bedoeld, dan wel mag naar een juiste uitlegging van dat artikellid mede, en eventueel uitsluitend, acht worden geslagen op het resultaat van een onderzoek, dat aan de dienomtrent bij en krachtens dat artikellid gestelde eisen voldoet, behoudens dat het niet is verricht op steekproefsgewijs genomen monsters doch op een gemiddelde van een groot aantal doorlopend genomen monsters van de betreffende partij?

De uitspraak van het College van Beroep voor het bedrijfsleven werd ingeschreven ter griffie van het Hof op 10 mei 1972.

Overeenkomstig artikel 20 van het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie der EEG zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door verzoekster in het hoofdgeding op 14 juli 1972, door de regering van het Koninkrijk der Nederlanden op 25 juli en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen op 27 juli.

Het Hof heeft, op rapport van de Rechter-Rapporteur en gehoord de Advocaat-Generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.

Ter terechtzitting van 28 september 1972 is de Commissie van de Europese Gemeenschappen gehoord in haar mondelinge opmerkingen en in haar antwoorden op door het Hof gestelde vragen.

Ter terechtzitting van 5 oktober 1972 heeft de Advocaat-Generaal conclusie genomen.

Verzoekster in het hoofdgeding werd ten deze vertegenwoordigd door Ina H. Wildeboer, advocaat te Rotterdam, de Nederlandse Regering door E. L. C. Schiff, secretaris-generaal van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, en de Commissie van de Europese Gemeenschappen door haar juridische adviseurs J. H. J. Bourgeois en P. Kalbe.

II — Voor het Hof gemaakte opmerkingen

Overwegende dat de voor het Hof gemaakte schriftelijke en mondelinge opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:

A — Ten aanzien van de ontvankelijkheid

De *Commissie van de Europese Gemeenschappen* heeft enige twijfel ten aanzien van de ontvankelijkheid van de voorgelegde prejudiciële vragen, daar in het bijzonder de vragen 3 en 4, gezien hun formulering, minder op een uitlegging van het Gemeenschapsrecht dan op een beslissing over feitenkwesties en op vraagstukken met betrekking tot rechtstoepassing in het concrete geval gericht zouden zijn.

B — Ten principale

1. Het tijdstip van de monsterneming (eerste vraag)

De *NV Vereenigde Oliefabrieken*, verzoekster in het hoofdgeding, merkt op dat de strekking van artikel 1, lid 3, van verordening nr. 1041/67 weliswaar is de aard en de kenmerken van de uitgevoerde produkten op de dag van uitvoer, dat wil zeggen de dag waarop de douaneformaliteiten worden vervuld, te bepalen, maar dat dit geenszins inhoudt dat de monsterneming ook altijd op die dag moet plaatsvinden.

Het Bömergetal van een partij reuzel verandert niet. Voor de vaststelling daarvan is niet wezenlijk, wanneer het monster is genomen. Indien vaststaat, zoals in casu, dat een eerder, deugdelijk getrokken monster de bewuste partij representeert en het analyseresultaat aan de hand van dit monster is verkregen, kan dit gegeven in elk geval dienen tot het bewijs van het Bömergetal van die partij op de dag van uitvoer.

De *Nederlandse Regering* merkt op dat artikel 1 van verordening nr. 1041/67 slechts inhoudt dat — bij de verlening van de restitutie bij uitvoer — hoeveelheid, aard en kenmerken van het uit te

voeren produkt moeten worden beoordeeld naar de toestand op de dag waarop de aangifte ten uitvoer door de bevoegde autoriteit wordt aanvaard. Enige nadere bepaling omtrent de wijze waarop de betrokken autoriteit haar oordeel moet vormen, ontbreekt in deze verordening. Het is derhalve aan de zorg van de Lid-Staten overgelaten ter zake regelend op te treden.

Indien nu op grond van nationale voorschriften wordt overgegaan tot monsterneming, zal, ongeacht of de monsterneming en het onderzoek van de monsters vóór of na de dag van uitvoer plaatsvinden, de uitslag van het onderzoek te allen tijde moeten worden toegerekend of teruggerekend naar de dag die voor de vaststelling van de kenmerken van het produkt beslissend is verklaard. Derhalve zijn die kenmerken beslissend, die het produkt redelijkerwijs kan worden geacht te hebben gehad op de dag waarop de douanedienst het document in ontvangst neemt waarbij de declarant zijn voornemen te kennen geeft de betrokken produkten te willen uitvoeren met toekenning van restitutie.

Verordening nr. 2403/69 brengt hierin geen wijziging. Artikel 1 stelt voor de verlening van de restituties de aanvullende voorwaarde dat de exporteur een verklaring aangaande het voldoen aan de vereisten der verordening moet overleggen. Artikel 2 geeft technische instructies voor de wijze van keuring en onderzoek en bepaalt dat de controle steekproefsgewijs moet worden uitgeoefend. Deze technische instructies waarborgen dat in alle Lid-Staten volgens dezelfde controlemethode te werk wordt gegaan. Het voorschrift dat het onderzoek steekproefsgewijs moet plaatsvinden, beoogt slechts het stellen van een minimumeis en sluit een meer regelmatige controle geenszins uit. In ieder geval wordt niets bepaald over het tijdstip waarop de controle moet worden uitgeoefend.

Bij waren waarvan de kenmerken door tijdsverloop aan veranderingen onderhevig kunnen zijn, zoals bij bederfelijke levensmiddelen, dient de controle door middel van monsterneming en monsteronderzoek vanzelfsprekend zo dicht mogelijk bij het moment van vervulling der douaneformaliteiten te liggen. Bij goederen — zoals in casu — waarvan de kenmerken geen wijziging kunnen ondergaan, is niet in te zien waarom de controle door middel van monsterneming en monsteronderzoek niet vooraf zou mogen plaatsvinden, mits uiteraard de identiteit tussen de bemonsterde en de ten uitvoer aangeboden partij gewaarborgd is.

De *Commissie* stelt vast dat in het Gemeenschapsrecht niet uitdrukkelijk is bepaald op welk tijdstip de steekproeven moeten worden genomen en dat ook in document ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73, waarnaar wordt verwezen, de voor de monsterneming te volgen werkwijze is opengebleven.

Samen met de controle op het voldoen van de afzonderlijke uit te voeren produkten aan de voor de toekenning van de restitutie gestelde voorwaarden, is de vaststelling van het voor de monsterneming beslissende tijdstip thans nog zaak van de Lid-Staten. Het komt de administratie casu quo de rechterlijke macht in de Lid-Staten in elk concreet geval toe te beslissen over de vraag — die derhalve van feitelijke aard is — of de wijze waarop van een bepaalde partij monsters zijn genomen, geschikt is om de nakoming dier voorwaarden te verzekeren.

De Lid-Staten zijn in dit opzicht echter niet geheel en al vrij. Zowel de aard der zaak als de tekst en het doel der betrokken voorschriften geven aanleiding tot de volgende overwegingen:

— Aangezien de aard en de kenmerken van de waar, zoals zij zijn op het tijdstip waarop de douanedienst de uitvoerverklaring in ontvangst neemt, beslissend zijn voor de toekenning van de restitutie, moet elk monster noodzakelijkerwijs zo worden genomen dat een betrouwbare vaststelling van deze kenmerken op het beslissende tijdstip mogelijk is.

  Aan deze eis voldoen in de eerste plaats die monsters die van de betrokken partij zijn genomen bij het vervullen der douaneformaliteiten. Met

monsters die enige tijd tevoren zijn genomen, zijn de kenmerken van het uitgevoerde produkt niet altijd met zekerheid te bepalen. Naarmate sedert de monsterneming meer tijd is verstreken, is ook het risico groter dat in de oorspronkelijke kenmerken van de onderzochte waar veranderingen zijn opgetreden als gevolg van de samenstelling of een opslag van het produkt. Naarmate omgekeerd de monsterneming dichter bij het tijdstip van de uitvoer ligt, is het gevaar van afwijkingen geringer.

— Daar de restitutie slechts wordt toegekend voor produkten die in feite worden uitgevoerd en naar aard en kenmerken voor restitutie in aanmerking komen, is het van beslissend belang dat de onderzochte waar met de uitgevoerde overeenstemt. Elk monster moet derhalve zo worden genomen dat er geen twijfel bestaat over werkelijke identiteit van de onderzochte waar met de uitgevoerde waar. Dit is het geval, wanneer het monster van de betrokken partij door de bevoegde douanedienst wordt genomen op het tijdstip van het vervullen der douaneformaliteiten bij de uitvoer. Daarentegen kan moeilijk met volstrekte zekerheid worden vastgesteld of monsters die in verband met toezicht op de produktie van voedingsmiddelen of door de producent zelf op een of ander tijdstip in het bedrijf zijn genomen, inderdaad afkomstig zijn van een op een bepaald tijdstip geëxporteerde specifieke partij.

2. *De analysemethode (tweede vraag)*

De *NV Vereenigde Oliefabrieken* merkt op dat bijlage II van verordening nr. 2403/69 voor het bepalen van het Bömergetal uitsluitend de ether- of de acetonmethode voorschrijft, maar daarbij slechts als bron en niet als de enige toegelaten werkwijze, de methode ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73 vermeldt.
Dat dit niet de enige te gebruiken methode is, blijkt uit de formulering van de tekst waarin de bepaling van andere in bijlage II genoemde kenmerken is aangegeven. Dit vindt nog bevestiging in het feit dat de methode ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73 tot op heden niet officieel is vastgesteld, maar zich nog altijd in het stadium van ontwerp-aanbeveling bevindt.
Naar het oordeel van de *Nederlandse Regering* is methode ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73 de enige die in de Gemeenschapsverordeningen is toegelaten voor de bepaling van het Bömergetal in geraffineerde varkensreuzel.
De *Commissie* merkt op dat een bepaling waarbij uniforme kwaliteitseisen worden gesteld, waaraan produkten moeten voldoen om voor een restitutie in aanmerking te komen, sterk aan betekenis zou inboeten, indien de Lid-Staten niet op dezelfde wijze de naleving van deze voorwaarden nagaan en indien niet verzekerd is dat overal in de Gemeenschap het onderzoek van dezelfde waar op hetzelfde tijdstip dezelfde resultaten oplevert. Daar het Bömergetal moeilijk te berekenen is en de uitkomst goeddeels afhangt van de gebruikte methode, zijn voor de bepaling hiervan in bijlage II van verordening nr. 2403/69 uniforme methoden voor alle Lid-Staten voorgeschreven. Om praktische redenen verdiende het volgens de Commissie de voorkeur om ook bij de toepassing van het Gemeenschapsrecht de analysemethoden te baat te nemen, die reeds op internationaal niveau bij de ISO (International Organization for Standardization) waren ontwikkeld, en om naar het desbetreffende document van dit lichaam te verwijzen.
Aangezien de analysemethoden ter bepaling van het Bömergetal destijds nog niet door de ISO als officiële aanbevelingen waren vastgesteld en bekendgemaakt, moest de Commissie evenwel volstaan met een verwijzing naar het document waarin de bevoegde commissie van de ISO deze methoden definitief had omschreven. Om te voorkomen dat latere door de ISO aangebrachte wijzigingen in deze methoden automatisch als Gemeenschapsrecht zouden gaan gelden, werd in

een voetnoot van bijlage I van verordening nr. 2403/69 het uitdrukkelijk voorbehoud gemaakt dat de toe te passen werkwijzen voor het onderzoek slechts die zijn „welke in gebruik zijn bij de inwerkingtreding van deze verordening".
Gezien artikel 2, lid 1, sub b), van verordening nr. 2403/69, lijdt het geen twijfel dat alleen aan de hand van de voorgeschreven methoden kan worden vastgesteld of een produkt voor restitutieverlening in aanmerking komt, en dat geen bewijskracht kan worden toegekend aan resultaten die met andere methoden zijn verkregen. Dat hierbij naar een ISO-document wordt verwezen en niet naar als aanbevelingen bekendgemaakte methoden, maakt materieel geen verschil, omdat de voorgeschreven methoden in het genoemde document even uitvoerig en afdoende zijn omschreven als in een aanbeveling gebeurt.

3. De omvang van de steekproeven (derde vraag)

De *NV Vereenigde Oliefabrieken* merkt op dat de — nog in staat van ontwerp verkerende — ISO-methode met name voorschriften zou moeten bevatten over het aantal te trekken monsters en de wijze van monsterneming. De tekst van een ontwerp-aanbeveling is in het onderhavige geval dan ook niet bruikbaar.
De controle dient steekproefsgewijs te geschieden. Twee uitleggingen zijn mogelijk:

— Niet elke ten uitvoer aangemelde partij behoeft te worden gecontroleerd, doch slechts bij wijze van steekproef een enkele partij; de controle zelf moet geschieden op basis van een representatief monster.
— Het monster zelf bestaat uit steekproeven, doch de steekproeven moeten te zamen een representatief monster opleveren.

Een monster van 2 blikken uit een partij van 6 000 blikken (0,0333 %) kan geen representatief monster voor de bepaling van het Bömergetal opleveren en dus ook niet als grondslag dienen voor een zinvolle en aanvaardbare controle.

De *Nederlandse Regering* meent dat artikel 2 van verordening nr. 2403/69 geen wijziging brengt in de rechtspositie van de exporteur tegenover de met toekenning van de restitutie belaste instantie in die zin dat, indien enige andere controle of meer controle zou zijn uitgeoefend dan in de verordening is voorzien, zulks ooit tot onverantwoorde toekenning van restitutie zou kunnen leiden. Ook de vraag of niet-toekenning van restitutie terecht is geschied, is van zuiver feitelijke aard.
Het voorschrift houdende de verplichting tot het uitoefenen van een steekproefsgewijze controle kan bezwaarlijk worden geacht voor de belanghebbende een belemmering te vormen om in voorkomend geval door middel van tegenbewijs aan te tonen dat een door hem ten uitvoer aangeboden partij aan de gestelde voorwaarden voldeed. Ook de omstandigheid dat elke nadere bepaling omtrent de omvang van de uit te oefenen controle en de daaraan toe te kennen gevolgen ontbreekt, noopt ertoe aan te nemen dat dit communautaire voorschrift niet de bedoeling kan hebben het complexe geheel van nationale voorschriften inzake controle en bewijs te vervangen.
De *Commissie* meent dat het geheel van de produkten waarvoor restitutie wordt gevraagd, aan de voorgeschreven kwaliteitseisen moet voldoen, zodat elke bemonstering noodzakelijkerwijs zo moet geschieden dat de analyse van de genomen monsters betrouwbare gegevens verschaft over de aanwezigheid van de vereiste eigenschappen in de uitgevoerde partij in haar geheel.
Anderzijds dient men te bedenken dat de blikken reuzel waarvan monsters worden genomen, moeten worden geopend en daarna wellicht dus niet meer als onberispelijke waar kunnen worden uitgevoerd en gebruikt. Bovendien zijn de voorgeschreven analysemethoden tamelijk kostbaar. De monsterneming moet derhalve wegens de hiermee gemoeide kosten beperkt blijven tot enkele blikken. Dit is ook de reden waarom artikel

2, lid 1, van verordening nr. 2403/69 een steekproefsgewijze controle toelaat.
Overigens hangt het benodigde aantal monsters om voldoende zekerheid te krijgen over de kenmerken van de betrokken partij, grotendeels af van de aard der betrokken goederen en van de omstandigheden waaronder deze worden verzonden en uitgevoerd.
Heeft de bevoegde douanedienst, vooral aan de hand van de door de exporteur bij het vervullen van de douaneformaliteiten gedane verklaringen, gegronde redenen om aan te nemen dat de produkten van een bepaalde partij geen eenvormige kenmerken vertonen, dan zou een monsterneming van slechts twee monsters op een partij van 100 698 kg netto totaalgewicht bezwaarlijk als voldoende kunnen worden aangemerkt.
Indien de uit te voeren partij daarentegen alleen bestaat uit produkten met uniforme kenmerken welke in een zelfde produktieproces zijn verkregen, en betreft het een waar als reuzel, die zich na produktie van nature noch vermengt noch uit een mengsel afscheidt en waarvan de ranzigheid en de andere chemische eigenschappen dank zij de luchtdichte verpakking in blik geen aanmerkelijke wijziging kunnen ondergaan, dan kan een onderzoek van slechts enkele blikken voldoende worden geacht.
De vraag of de genomen monsters als voldoende representatief kunnen worden beschouwd om zekerheid te verschaffen over de inhoud van de gehele in een bepaald geval ten uitvoer aangeboden partij, is als feitenkwestie en als rechtstoepassing in concreto zaak van de bevoegde douanediensten casu quo van de nationale rechterlijke instanties.

4. De aard van het te onderzoeken monster (vierde vraag)

De *NV Vereenigde Oliefabrieken* meent dat, indien het monster zelf steekproefsgewijs moet worden genomen, een gemiddeld monster van een groot aantal doorlopend genomen monsters in elk geval als een door veel steekproeven genomen monster zal kunnen worden beschouwd. In geen geval kan er bezwaar bestaan tegen een betere wijze van bemonsteren dan het eenvoudigweg meenemen van 2 blikken uit een partij van 6 000 blikken.
Niettemin behoeft de controle slechts van tijd tot tijd plaats te vinden. Het woord „steekproefsgewijs" in artikel 2 van verordening nr. 2403/69 slaat op de controle en niet op de bemonstering.
De *Nederlandse Regering* merkt op dat volgens de ter zake van toepassing zijnde Nederlandse voorschriften de exporteur de bevoegdheid heeft bij de monsterneming te verzoeken een groter aantal monsters te nemen en te onderzoeken of wel een aantal monsters extra te nemen en te bewaren voor aanvullend onderzoek indien het eerste onderzoek niet bevredigend zou zijn.
De *Commissie* merkt op dat het antwoord op de vraag of men voor de vaststelling of de betrokken produkten aan de voorwaarden voor restitutieverlening voldoen, ieder genomen monster afzonderlijk dan wel een uit alle afzonderlijke monsters samengesteld gemiddeld monster moet onderzoeken, afhangt van de aard der betrokken produkten en van de vorm waarin zij worden uitgevoerd.
Bij massaprodukten die in grote containers worden verzonden, kan het dienstig zijn de toestand van de partij in haar geheel te bepalen door onderzoek van een gemiddeld monster dat is samengesteld uit afzonderlijke op verschillende plaatsen van dezelfde container genomen monsters, vooral wanneer niet zonder meer duidelijk is dat de partij een homogene samenstelling heeft.
In casu was er bij het uitgevoerde produkt echter geen sprake van een globale en niet nader te onderscheiden partij varkensreuzel die wellicht op bepaalde punten onbeduidende kwaliteitsverschillen vertoonde; bij de uitvoer ging het integendeel om afzonderlijke blikken waarin de reuzel was verpakt en dus als uitgevoerd produkt was geïndividualiseerd, zodat verzoekster in het hoofdgeding slechts aanspraak kon maken op uitvoerrestitutie voor die blikken waarvan de inhoud aan minimumkwaliteitseisen vol-

deed. Bijgevolg hadden de genomen monsters afzonderlijk moeten worden onderzocht, daar een gemiddeld monster een produkt zou opleveren dat in deze vorm niet in de onderzochte blikken aanwezig was en dus geen afdoende zekerheid over de inhoud der afzonderlijke blikken zou verschaffen.

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat het College van Beroep voor het bedrijfsleven bij uitspraak van 9 mei 1972, ingekomen ter griffie van het Hof op 10 mei 1972, overeenkomstig artikel 177 van het EEG-Verdrag heeft verzocht om een prejudiciële beslissing over de uitlegging van een aantal bepalingen van verordening nr. 2403/69 der Commissie van 1 december 1969, houdende bijzondere voorwaarden voor de toekenning van restituties bij de uitvoer van bepaalde produkten van de sector varkensvlees (PB 1969, nr. L 303, blz. 6), in samenhang met verordening nr. 1041/67 der Commissie van 21 december 1967, houdende uitvoeringsbepalingen inzake de verlening van restituties bij de uitvoer van produkten waarvoor een stelsel van gemeenschappelijke prijzen geldt (PB 1967, nr. 314, blz. 9), en wel met betrekking tot de voorwaarden voor de toekenning van restituties bij de uitvoer van geraffineerde varkensreuzel en de ter zake toepasselijke controlemethoden;

Ten aanzien van de eerste vraag (tijdstip van de monsterneming)

2 Overwegende dat het Hof in de eerste plaats wordt gevraagd of artikel 2 van verordening nr. 2403/69 — gelezen in verband met artikel 1 van verordening nr. 1041/67 en eventueel in verband met andere bepalingen van Gemeenschapsrecht — aldus moet worden uitgelegd dat de controle met betrekking tot de in deze verordening gestelde kwaliteitsvoorwaarden uitsluitend mag worden verricht middels monsters, genomen op de dag van vervulling der douaneformaliteiten bij uitvoer, of dat de controle mag worden verricht middels tevoren genomen monsters;

3 Overwegende dat artikel 2 van verordening nr. 2403/69 niet uitdrukkelijk het tijdstip bepaalt, waarop de controle van de ter verkrijging van restitutie aangemelde waren dient plaats te vinden;

4 dat echter artikel 1 dezer verordening voorschrijft dat de restitutie slechts wordt verleend, indien de exporteur „bij het vervullen van de douaneformaliteiten in de zin van artikel 1, lid 2, van verordening nr. 1041/67/EEG" schrif-

telijk bevestigt dat de betrokken produkten aan de in de verordening vermelde voorwaarden voldoen;

5 dat voorts artikel 1, lid 3, van verordening nr. 1041/67 bepaalt dat „voor de vaststelling van de hoeveelheid, de aard en de kenmerken van het uitgevoerde produkt de dag waarop de douaneformaliteiten worden vervuld, beslissend is";

6 dat deze bepalingen uitsluiten dat aan een controle, verricht vóór de vervulling van de douaneformaliteiten bij uitvoer, meer waarde kan worden toegekend dan aan een bij aanbieding der waar aan de douane verrichte controle welke betere waarborgen inzake de identiteit van het uitgevoerde produkt en de uitsluiting van fraude biedt;

7 dat derhalve op de eerste vraag moet worden geantwoord dat de controle met betrekking tot de in verordening nr. 2403/69 gestelde kwaliteitsvoorwaarden moet worden verricht met monsters, genomen bij de vervulling van de douaneformaliteiten bij uitvoer;

Ten aanzien van de tweede vraag (analysemethode)

8 Overwegende dat in de tweede plaats wordt gevraagd of artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69, juncto het in de bijlage II van deze verordening onder punt 1 gestelde, gelezen in verband met het gestelde in de noot aan de voet van die bijlage, aldus moet worden uitgelegd dat ter bepaling van het Bömergetal van geraffineerde varkensreuzel de methode, vastgesteld door de International Organization for Standardization (document ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73), moet worden toegepast;

9 Overwegende dat luidens artikel 2 van verordening nr. 2403/69 de controle op de naleving van de voorwaarden voor de uitkering der restitutie onder meer geschiedt door „een fysisch en chemisch onderzoek, met toepassing van de in bijlage II omschreven werkwijzen";

10 dat volgens bijlage I dezer verordening de betrokken waar onder meer een Bömergetal van ten minste 73 moet hebben;

11 dat ingevolge bijlage II der verordening „het Bömergetal wordt bepaald met de ether- of met de acetonmethode";

12 dat voor de analysemethode wordt verwezen naar document ISO/TC 34/SC 6/WG 3/N 73 van de International Organization for Standardization;

13 Overwegende dat de voorschriften waarvan de uitlegging is verzocht, ten doel hebben de restitutiebepaling te beperken tot waren van goede kwaliteit en met een hoge zuiverheidsgraad;

14 dat de gemeenschappelijke ordeningen van de landbouwmarkten, waarvan verordening nr. 2403/69 een integrerend deel uitmaakt, slechts kunnen werken, indien de desbetreffende bepalingen in alle Lid-Staten op uniforme wijze worden toegepast;

15 dat de aanwijzing door de verordening van een bepaalde analysemethode, bestemd om een kwaliteitscriterium voor de betrokken waar vast te leggen, derhalve uitsluit dat uitkomsten met enige andere methode verkregen in aanmerking worden genomen;

16 dat deze gevolgtrekking te meer voor de hand ligt, nu volgens de aan het Hof gegeven toelichting het Bömergetal moeilijk is vast te stellen en het analyseresultaat sterk kan verschillen naar gelang van de gevolgde methode;

17 Overwegende dat verzoekster in het hoofdgeding betoogt dat de toepassing van de in verordening nr. 2403/69 aangegeven methode niet van dwingende aard kan zijn, daar het in bijlage II als „bron" vermelde document van de International Organization for Standardization niet officieel is vastgesteld, doch zich nog in het stadium van ontwerp-aanbeveling zou bevinden;

18 Overwegende dat de in het document van de International Organization for Standardization beschreven methode als fysische en chemische analysetechniek volledig is bepaald;

19 dat het feit dat deze methode door het betrokken lichaam nog niet definitief is goedgekeurd, de Commissie niet behoeft te beletten daaraan reeds thans een binnen de Gemeenschap juridisch bindend karakter toe te kennen;

20 dat overeenkomstig het bovenstaande de aanwijzing van deze enkele methode, in de vorm van een verwijzing naar een document van de International Organization for Standardization, moet worden uitgelegd als het opleggen van een dwingende verplichting en niet als een eenvoudige aanbeveling;

21 dat derhalve op de tweede vraag moet worden geantwoord dat voor de uitkering der restitutie alleen de in bijlage II van verordening nr. 2403/69 aangegeven methode bewijskracht heeft;

Ten aanzien van de derde en de vierde vraag (wijze van monsterneming)

22 Overwegende dat in de derde plaats wordt gevraagd of naar een juiste uitlegging van artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69 voor een steekproefsgewijze controle, in de zin van deze bepaling, op het Bömergetal van een partij geraffineerde varkensreuzel met een nettogewicht van 100 698 kg, verpakt in 6 000 blikken, kan worden volstaan met het onderzoeken van twee blikken;

23 dat in de vierde plaats nog wordt gevraagd of artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69 aldus moet worden uitgelegd dat uitsluitend het resultaat van een onderzoek, dat op een steekproefsgewijze controle berust, in acht mag worden genomen, of dat mede en eventueel uitsluitend acht mag worden geslagen op het resultaat van een onderzoek dat aan de in die verordening gestelde eisen voldoet, behalve dat het niet is verricht op steekproefsgewijs genomen monsters doch op een gemiddelde van een groot aantal doorlopend genomen monsters van de betrokken partij;

24 Overwegende dat ingevolge artikel 1 van verordening nr. 2403/69 de exporteur ter verkrijging van de restitutie schriftelijk moet verklaren dat de betrokken produkten aan de in de verordening gestelde voorwaarden voldoen;

25 dat slechts aan de hand van de in de bijlagen I en II aangegeven kwaliteitsnormen en analysemethoden kan worden beoordeeld, of aan deze voorwaarden is voldaan;

26 dat volgens artikel 2 der verordening de controle op de verklaring van de exporteur vanwege de bevoegde autoriteit steekproefsgewijs geschiedt;

27 Overwegende dat, onverminderd de naleving van de in de Gemeenschapsvoorschriften gestelde voorwaarden inzake het tijdstip en de wijze van controle, het alleen aan de nationale rechter staat de bewijskracht ener in een afzonderlijk geval uitgevoerde controle, gelet enerzijds op de aard, kenmerken en verpakking van de waar en anderzijds op de eventueel in de nationale wetgeving aan de exporteur geboden mogelijkheden tot verzet en tegenbewijs, te beoordelen en te beslissen over de aan dit oordeel te verbinden gevolgen;

Ten aanzien van de kosten

28 Overwegende dat de kosten, door de Commissie van de Europese Gemeenschappen wegens indiening harer opmerkingen bij het Hof gemaakt, niet voor vergoeding in aanmerking kunnen komen;

29 dat de procedure ten aanzien van partijen in het hoofdgeding als een aldaar gerezen incident is te beschouwen, zodat de nationale rechterlijke instantie over de kosten heeft te beslissen;

Gezien de processtukken;
Gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur;
Gehoord de mondelinge opmerkingen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen;
Gehoord de conclusie van de Advocaat-Generaal;
Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, met name artikel 177;
Gelet op verordening nr. 2403/69 der Commissie van 1 december 1969, houdende bijzondere voorwaarden voor de toekenning van restituties bij de uitvoer van bepaalde produkten van de sector varkensvlees, en op verordening nr. 1041/67 der Commissie van 21 december 1967, houdende uitvoeringsbepalingen inzake de verlening van restituties bij de uitvoer van produkten waarvoor een stelsel van gemeenschappelijke prijzen geldt;
Gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap, met name artikel 20;
Gelet op het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende op de door het College van Beroep voor het bedrijfsleven bij uitspraak van 9 mei 1972 gestelde vragen, verklaart voor recht:

1. **Artikel 2 van verordening nr. 2403/69 van 1 december 1969, houdende bijzondere voorwaarden voor de toekenning van restituties bij de uitvoer van bepaalde produkten van de sector varkensvlees, gelezen in verband met artikel 1 van verordening nr. 1041/67 van 21 december 1967, houdende uitvoeringsbepalingen inzake de verlening van restituties bij de uitvoer van produkten waarvoor een stelsel van gemeenschappelijke prijzen geldt, moet aldus worden uitgelegd dat de controle met betrekking tot de in verordening nr. 2403/69 gestelde kwaliteitsvoorwaarden moet worden verricht met monsters, genomen bij de vervulling van de douaneformaliteiten bij uitvoer;**

2. **Artikel 2, lid 1, van verordening nr. 2403/69, juncto het in de bijlage II van deze verordening onder punt 1 gestelde, gelezen in verband met het gestelde in de noot aan de voet van die bijlage, moet aldus worden uitgelegd dat het Bömergetal uitsluitend moet**

worden bepaald volgens de in genoemde bijlage bedoelde methode, vastgesteld door de International Organization for Standardization;

3. Het staat aan de nationale rechter in een afzonderlijk geval de bewijskracht van een „steekproefsgewijs" verrichte controle te beoordelen en te beslissen over de aan dit oordeel te verbinden gevolgen.

Lecourt Monaco Pescatore

Donner Mertens de Wilmars

Uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op zesentwintig oktober negentienhonderdtweeënzeventig.

De Griffier

A. Van Houtte

De President

R. Lecourt

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL H. MAYRAS VAN 5 OKTOBER 1972 [1]

Mijnheer de President,
mijne heren Rechters,

I — De feiten

Naar aanleiding van de prejudiciële vragen die het Nederlandse College van Beroep voor het bedrijfsleven krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag aan U heeft gesteld, zult U een aantal bepalingen van afgeleid Gemeenschapsrecht moeten interpreteren; tevens zult U zich op het terrein van de organische chemie moeten begeven.

In deze zaak gaat het namelijk om de toepassing van bepaalde methoden voor de analyse van een voedingsprodukt. Ik zal in het kort de omstandigheden uiteenzetten, waaronder het geschil voor dit Nederlands rechtscollege is gekomen.

Op 18 juni 1970 meldde de Handelmaatschappij Stern en Spierenburg, dochteronderneming van de NV Vereenigde Oliefabrieken te Rotterdam, een partij van 100 698 kg geraffineerde varkensreuzel, verpakt in 6 000 blikken met een nettogewicht van 16 780 kg elk, ten uitvoer naar Bolivia aan.

Ter verkrijging van de voor dit produkt geldende uitvoerrestitutie verklaarde zij dat het produkt voldeed aan de kwaliteitseisen volgens de Gemeenschapsregeling. Krachtens verordening nr. 121/67 van de Raad van 13 juni 1967 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector varkensvlees, kan namelijk een restitutie, gelijk aan het verschil tussen de wereldmarktprijs en de

1 — Vertaald uit het Frans.